

De komst van AAgrunol

In 1946 richt T.H. Boersma de 'CV Chemische Fabriek' op, de voorloper van 'AAgrunol'. Hij legt zich toe op het maken van bestrijdingsmiddelen voor de landbouw, al worden er in het begin waarschijnlijk ook verf en medicijnen gemaakt. Het bedrijf vestigt zich in een pand aan het Winschoterdiep in Groningen. Later zal AAgrunol zich op die plaats flink uitbreiden.

Als snel wordt J. Bel directeur van het bedrijf. Bel is chemicus en heeft een eigen privé-laboratorium aan de Oosterhaven. Bel is ook de grondlegger van twee andere ondernemingen die nog steeds bestaan. De Kumij bv, de kunststofmaatschappij, die onder meer (kunststof)kozijnen produceert. En verder is Bel de initiator van Presto verfindustrie bv. Deze fabriek is gevestigd naast het oude laboratorium van Bel. De Kumij staat naast het voormalig AAgrunol-terrein aan het Winschoterdiep.

AAgrunol produceert diverse bestrijdingsmiddelen. Werknemers moeten verschillende chemische stoffen mengen, of formuleren zoals dat heet, tot kant en klare bestrijdingsmiddelen. In totaal worden er bij AAgrunol zo'n honderd verschillende produkten gemaakt. De produkten worden verkocht onder een merknaam die begint met de eerste twee letters van AAgrunol, AA.

Het middel tegen insecten en spint heet AAlindan. AAcaptan is voor de bestrijding van schimmels; AAcombin 'helpt' tegen onkruid. En zo verder: AAgilitan, AAtussil, AAreinol, AAfleur, AAbantil, AAclinol, AAgrazon, AAmorta, enzovoort.

In de jaren vijftig en zestig groeit het bedrijf. Zeker in de jaren zestig draait het goed. Het profiteert mee van de economische groei. Ook in Noord-Nederland, en vooral in de provincie Groningen, worden volop bestrijdingsmiddelen gebruikt in de intensieve en zich uitbreidende landbouw. Het bedrijf groeit van een paar werknemers naar tweehonderd tot driehonderd mensen in de jaren zeventig. In het zomerseizoen maakt AAgrunol veel gebruik van tijdelijke krachten. Op het terrein langs het Winschoterdiep verrijzen steeds meer gebouwen en loodsen.

Geel wasgoed

Al in de beginperiode van het bedrijf komen omwonenden met klachten over AAgrunol. Ze hebben last van stank, neerslag van poeder, hoofdpijn, braken, huiduitslag en de

schone was aan de waslijn wordt geel.

In 1954 is er een Comité van Omwonenden, dat in het geweer komt tegen AAgrunol. Ook arbeiders die in naastgelegen bedrijven werken maken zich ongerust. 'Zij weigeren soms om op bepaalde plaatsen te werken waar poeder van de AAgrunol vrijuit rondstuift. Ondanks pijpen en afschermingen gelukt het de AAgrunol niet alle bij haar verwerkte stoffen binnen de fabriek te houden. Door ventilatoren stuiven soms wolven stof andere werkplaatsen binnen.' (krantartikel 1954).

Omwonenden spreken hun verontwaardiging uit over het gemeentebestuur. Dat had op die plek vlakbij de Oosterpoort nooit een dergelijke industrie mogen toelaten, vinden ze. Ook vinden ze het ontoelaatbaar dat het bedrijf zonder Hinderwetvergunning in werking is.

Het Comité van Omwonenden en AAgrunol raken met elkaar in de clinch. De omwonenden beschuldigen AAgrunol van het lozen van giftige stoffen, waardoor tientallen Oosterpoorters gezondheidsklachten krijgen. In de plaatselijke krant verschijnt een artikel met klachten van omwonenden en beschuldigingen aan het adres van AAgrunol. AAgrunol sleept de vijf leden van het Comité voor de rechter. Zij vindt dat het Comité onjuiste mededelingen aan de pers heeft gedaan. Het bedrijf is bang dat door deze negatieve publiciteit mensen worden afgestoten bij AAgrunol te gaan werken.

Vooral omdat het moeilijk te bewijzen is, dat de klachten veroorzaakt worden door stoffen van de bestrijdingsmiddelenfabriek - ze kunnen immers ook van omringende fabrieken afkomstig zijn -, stelt de rechter het bedrijf in het gelijk.

Gevolg van de procedure is wel dat het bedrijf bij de gemeente een Hinderwetvergunning aanvraagt voor 'het oprichten en in werking houden van een inrichting voor het fabriceren van bestrijdingsmiddelen en andere technische preparaten met bewaarplaat- sen van vloeistoffen en met 82 electro- motoren'. Tegen deze aanvraag worden vier bezwaren ingediend.

De bezwaarhebbenden laten zich vertegenwoordigen door advocaat J.J. van der Minne. Opvallend is dan nog dat er alleen aangegeven wordt welke klachten bewoners hebben. Om welke stoffen het precies gaat en hoe giftig ze zijn, weet niemand. Noch bewoners, noch advocaat, noch gemeente. Wel gaat een ieder er van uit dat de stoffen gevaarlijk zijn, want 'het personeel mag de werkzaamheden slechts zwaar gemaskerd uitvoeren. Het schijnt thans zo te zijn dat men in de stad al geen personeel meer kan krijgen en er toe is overgegaan Ambonezen uit de kampen in de fabriek te werk te stellen', zo staat op 26 juli 1954 in de krant vermeld. Volgens bewoners bedraagt het ziektepercentage bij AAgrunol wel dertig procent. Het bedrijf ontkent dat ten stelligste; zij houdt het op tien procent.

Stank uit het riool

De klachten over AAgrunol nemen jaar op jaar toe. Ze gaan niet meer alleen over stofwolken over de wijk, maar er komt een nieuwe klacht bij: de riolering. Het vermoeden bestaat dat AAgrunol een deel van zijn afvalproductie loost op de riolering. 'Het effect is dat sedert enige maanden de geuren van

AAgrunol via de riolen de huizen binnendringt.' Advocaat Van der Minne houdt dan ook een pleidooi om het bedrijf naar elders, buiten een woonwijk, te verplaatsen. De advocaat van AAgrunol, T. Bout, vindt de klachten van de bewoners overdreven. Er is volgens hem niet aan te tonen, dat de overlast door AAgrunol wordt veroorzaakt. Het stof dat iemand had verzameld als zijnde stof van AAgrunol blijkt van een houthandel in de omgeving. En als het riool stinkt, dan moet de gemeente daar wat aan doen, vindt AAgrunol.

Naast de bewoners, verenigd in het actiecomité, klaagt in de zomer van 1954 ook een individuele bewoner, de heer Bronda. Bronda heeft een ijzerwarenaak in de Oosterpoort en levert aanvankelijk voor

20.000 tot 25.000 gulden per jaar aan AAgrunol. Wanneer Bronda met de andere bewoners klaagt over de overlast van AAgrunol, zegt het bedrijf hem de wacht aan. Hij moet onmiddellijk stoppen met zijn acties tegen het bedrijf of er wordt niets meer bij hem besteld. Bronda houdt echter voet bij stuk en toekomstige orders kan hij wel vergeten.

Een andere bewoner die in de clinch ligt met het bedrijf was 'meijuffrouw' Binnendijk. Zij heeft een aandoening aan de slijmvliezen en denkt dat dit wel eens van het stof van AAgrunol kan komen. In een landelijk weekblad verschijnt een publicatie dat zij door AAgrunol een bloedziekte heeft opgelopen en het giftige parathion in haar bloed heeft. Voor AAgrunol is het hek van de dam. Het hele verhaal over bloedziekte blijkt uiteinde-

Vergeeld wasgoed mocht soms op kosten van AAgrunol naar de wasserette

lijk niet waar te zijn - de vrouw had klachten van lichtere aard - maar het geval zorgt wel voor een enorme commotie. Het gemeentebestuur geeft later in het jaar trouwens toe, dat de geur uit de riolen toch wel eens veroorzaakt kan zijn door lozingen van AAgrunol. Er is gebleken, dat het bedrijf namelijk het giftige DNC op het riool heeft geloosd.

Inmiddels zegt AAgrunol alles te doen om de overlast te verminderen. Er zijn ventilatoren bijgeplaatst, afvoeren zijn veranderd en ook is het terrein grondig schoongemaakt. 'Klachten kunnen nu niet meer voorkomen', aldus de directie. En verscheidene mensen vinden inderdaad dat ze minder vaak stank- en stofoverlast hebben. Maar de alertheid van velen blijft. Ze vinden met advocaat Van der Minne dat het bedrijf weg moet uit de woonwijk en eisen voor de rechter dat AAgrunol aan het Winschoterdiep de deuren sluit.

Zelfs de rechters gaan zich - zeer uitzonderlijk - ter plaatse op de hoogte laten stellen van de situatie bij AAgrunol. In september 1954 brengen zij een bezoek aan het bedrijf. Bewoners zien dat een dag voor het bezoek het bedrijf grondig wordt schoongemaakt. Ze maken er foto's van. Daarop is te zien dat reinigingswerkers de daken van de verschillende gebouwen schoonspuiten. De rechters doen geen uitspraak over een gedwongen verplaatsing van AAgrunol.

Hinderwetvergunning

De aangevraagde Hinderwetvergunning wordt in 1955 door burgemeester en wethouders verleend. Voorwaarde is wel dat er een afzuiginstallatie met filters moet komen. Ook worden er voorwaarden gesteld aan de opslag van vaten met gevaarlijke (vluchtige) vloeistoffen. Het Comité van Omwonenden vindt de omschrijving van de veiligheidseisen

van de gemeente te vaag en gaat in beroep. Dit beroep wordt verworpen en AAgrunol draait vanaf nu met vergunning. Het bedrijf neemt een aantal maatregelen die in de vergunning voorgeschreven zijn. In de periode die volgt neemt de productie van AAgrunol toe en worden er telkens weer andere, nieuwe producten gemaakt of gemengd. Regelmatig wordt er op het ter-

rein gebouwd of verbouwd. Gevolg is dat de verleende vergunning al snel achterhaald is.

De problemen met omwonenden blijven. Onregelmatig hebben mensen last van stof of stank. Bij klachten belooft AAgrunol steeds de overlast te zullen verhelpen, maar het blijft lapwerk. ■

AAgrunol produceert vooral bestrijdingsmiddelen voor de landbouw